

ارزیابی اثرات طرح ساماندهی خروج دام از جنگل بر جنگل نشینان (مطالعه موردی: جنگل عباس آباد)

مجید توحیدی^۱، فرشاد یزدبان^۲، محمدرضا آذرنوش^۲، مجید اسحاقی^۲، محمد نقی عادل^{۳*}، جواد صادق کوهستانی^۴
تاریخ دریافت: ۹۱/۱۱/۱۴ تاریخ پذیرش: ۹۲/۳/۲۲

چکیده

خروج دام از جنگلهای استان مازندران همواره از دغدغه‌های اساسی سیاست‌گزاران منابع طبیعی در استان و کشور بوده است. هدف از این تحقیق ارزیابی اجرای طرح ساماندهی خروج دام از جنگل در سری ۲ مکارود از حوزه ۳۶ کاظم رود در عباس آباد استان مازندران بود. در این پژوهش اقدام به تهیه پرسش‌نامه و نظر سنجی از ۳۰ نفر دامدارانی که در طرح خروج دام شرکت نموده‌اند و ۳۰ نفر از دامدارانی که در جنگل حضور دارند، گردید. یافته‌های حاصل از تکمیل پرسشنامه‌ها در این دو گروه دامداران حاکی از عدم موفقیت آن به علت درآمد پایین (قریب ۹۰ درصد دامداران خروج دام یافته درآمدی پایین‌تر از ۵۰۰ هزار تومان دارند) است. از طرفی، میزان سطح سواد در هر دو گروه دامداران بخصوص دامداران تخریب شده پایین‌تر می‌باشد، زیرا سواد منجر به بالا رفتن سطح تحصیلات شده و با افزایش هر سال به سال‌های تحصیلی دامداران احتمال خروج دام ۲۱ درصد افزایش می‌یابد. جنگل‌نشینان علاقه بیشتری به دریافت زمین نسبت به دریافت پول داشتند. تعدادی از آنها خواهان بازگشت به جنگل بودند.

واژه‌های کلیدی: ساماندهی، خروج دام، جنگل‌نشین، مکارود، جنگل عباس‌آباد

^۱-دانش آموخته کارشناسی ارشد جنگلداری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد چالوس، ایران

^۲-استادیار گروه جنگلداری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد چالوس، ایران

^۳-دانشجوی دکتری علوم جنگل، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه گیلان، گیلان، ایران

*نویسنده مسئول: Email: mn.adel87@yahoo.com

^۴- کارشناس ارشد اداره کل منابع طبیعی مازندران، نوشهر، ایران

مقدمه

با افزایش تقاضا در کشورهای در حال توسعه در شرایطی که علم و دانش در این کشورها هنوز قادر به مهار عوامل نامساعد طبیعی برای افزایش تولید نیست، زمینه را برای حمله به طبیعت (جنگل‌ها و مراتع) و افزایش سطح زیر کشت همراه تعدادی دام فراهم می‌سازد. جنگل‌نشینان به دلیل ثابت ماندن بازده تولیدات کشاورزی و عدم استعداد اراضی اقدام به تغییر کاربری داده و با خشکانیدن درختان و قطع سرشاخه‌ها جهت تامین علوفه برای دام خویش اقدام می‌نمایند (۱). با کمال تأسف منابع طبیعی ایران رو به نابودی می‌باشد و کاهش قابل ملاحظه وسعت جنگل در ایران از مساحت ۱۸ میلیون هکتار به ۱۲/۶ میلیون هکتار در چند دهه مدیریت زیست محیطی کشور را به اقدامات کنترلی، در جهت جلوگیری از ادامه روند تخریب جنگل وا داشته است. بیشتر این عامل تخریبی، یعنی حدود ۸۷ درصد، از عوامل انسانی می‌باشد. مهمترین نماد عینی آن را حضور انسان‌ها در جنگل به منظور دامداری تشکیل می‌دهد. (۳). دامداران به صورت سنتی از جنگل بهره‌برداری می‌نمایند و دام‌ها از نهال‌های نوریسته تعلیف نموده و آنها را نابود می‌کنند که باعث باتلاقی شدن خاک‌های عمیق، فشردگی خاک‌های کم عمق، کاهش نفوذپذیری خاک، و ذخیره شدن آب‌های زیرزمینی گردیده است و امکان تجدید حیات طبیعی را غیر ممکن می‌سازد. (۲۰).

به منظور حفظ جنگل جدا کردن فعالیت کشاورزی و دامداری از جنگل در سالهای اخیر

طرحی تحت عنوان طرح ساماندهی خروج دام از جنگل و تجمیع تک خانوارهای پراکنده در دستور کار سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور قرار گرفت (۸). ساماندهی خروج دام مجموعه عملیات اجرایی است که طی آن دامداران در جنگل شناسایی و براساس توافق فی‌مابین دامدار داخل جنگل با پذیرش یکی از روش‌های فروش حقوق ارتفاقی انتخاب شغل جایگزین و گذاری زمین کشاورزی و ادامه دامداری صنعتی در خارج از جنگل باید دام‌های خود را خارج نماید (۱۲) و این طرح در چهار حوزه گلستان، نوشهر، ساری و گیلان به اجرا درآمد. شیوه معیشت جنگل‌نشینان مهمترین مانع در رسیدن به اهداف طرح‌های جنگل‌داری می‌باشد. وجود دامداران سنتی و آبادی‌های پراکنده در داخل جنگل و افزایش جمعیت و عدم دسترسی آنها به امکانات بهداشتی، درمانی، رفاهی، آموزشی و افزایش تعداد دام باعث بهره‌برداری بی‌رویه و تخریب روزافزون جنگل‌ها می‌گردد؛ لذا اجرای طرح ساماندهی خروج دام باید بعنوان یک مسئله ملی مورد توجه قرار گیرد (۹). در یکی از مطالعات علمی، اجرای طرح ساماندهی بهترین راهکار آزادسازی جنگل و نجات زادآوری قلمداد و بطور طنز آمیزی این‌طور بیان شد که اگر جاده آسفالتی را دو سال قرق کنند همه گونه گیاه و درخت آن را محاصره خواهد نمود. تحقیق مزبور پیرامون منابع طبیعی این واقعیت را گوشزد می‌سازد که دامداری و جنگلبانی دو فعالیت مغایر هم هستند (۱۷). در تحقیقی در بررسی مسئله چرای دام در سری پاتم جنگل تحقیقاتی خیرودکنار نوشهر اثرات حضور دام به

مواد و روش‌ها

منطقه مورد مطالعه:

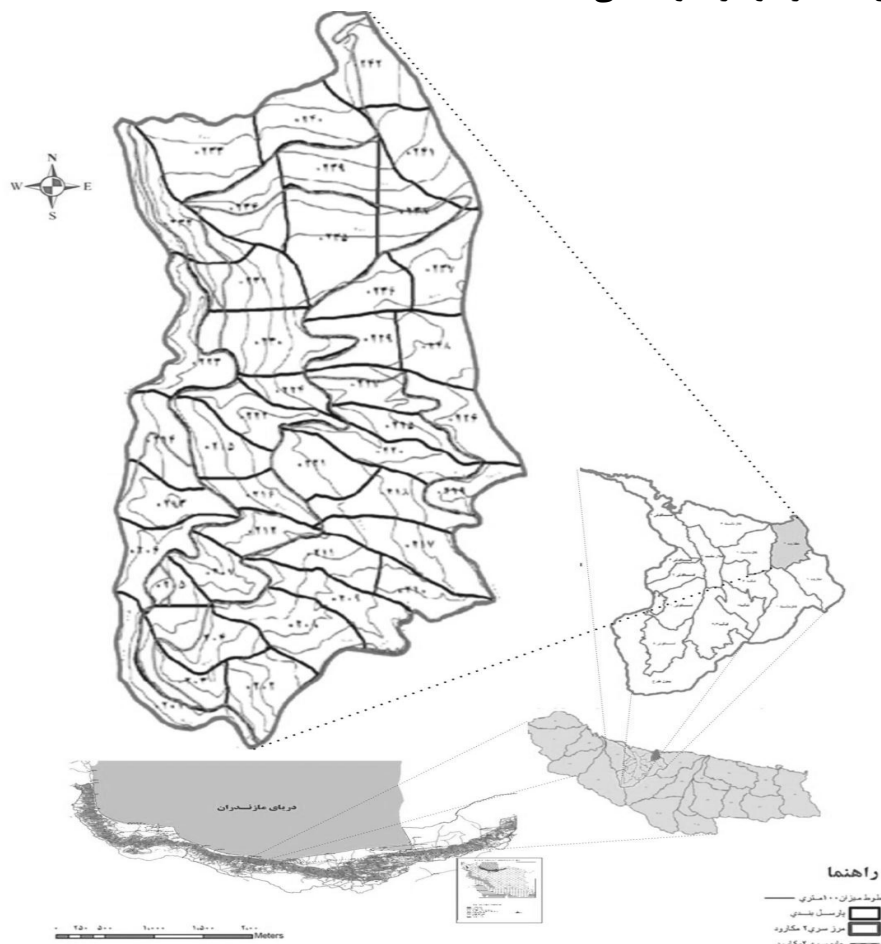
منطقه مورد مطالعه در سری ۲ مکارود از سری- های هشت‌گانه حوزه ۳۶ کاظم‌رود در جنگل های عباس آباد (تنکابن) در در غرب استان مازندران واقع می‌باشد و نه تنها دارای دو روستای جنگل‌نشین می‌باشد بلکه دارای چند روستای همجوار جنگل است که از جنگل ارتزاق می‌کنند و در عرض‌های جغرافیایی $36^{\circ}36'40''$ و $36^{\circ}38'32''$ قرار دارد. حداقل و حداکثر ارتفاع آن نسبت به سطح دریا آن ۵۰ متر و ۱۰۰۰ متر می‌باشد و از شمال به روستای ماشل آباد و گرداب و از جنوب به جنگل‌های سری ۱ مکارود و از شرق به یال مرز حوزه ۳۶ و ۳۸ و از غرب به رودخانه کاظم رود محدود می‌باشد. سری فوق از طریق جاده آسفالت‌ه عباس آباد- کلاردشت قابل دسترسی می‌باشد. مساحت جنگل‌های این سری ۲۳۷۹,۷ هکتار شامل ۱۷۹۱,۴ هکتار جنگل قابل بهره‌برداری ، ۳۸۳,۸ هکتار جنگل حفاظتی و حمایتی ، ۵۵ هکتار جنگل کاری سنواتی ۷۹,۵ هکتار جنگل باز ، ۱۲,۵۴ هکتار زراعی و آبادی ، ۳۵,۳ هکتار سطح جاده‌های موجود و ۲۲,۲ هکتار سطح جاده‌های پیشنهادی و در مجموع ۱۹۲۵,۹ هکتار آن مساحت قابل کار است. سطح سری به ۴۲ قطعه یا پارسل تقسیم شد در بررسی های بعمل آمده قطعه شماره ۲۲۸ به مساحت ۶۰ هکتار به عنوان قطعه شاهد انتخاب و برای جلوگیری از ورود دام و هرگونه تخریب و تعرض می‌بایست محدوده آن با ۵ ردیف سیم‌خاردار محصور شده و توسط عوامل حفاظتی تحت

صورت کت زدن درختان توسط دامداران جهت افزایش علوفه در کف جنگل ، لگد کوب شدن خاک توسط دام، قطع سرشاخه جهت مصرف دام و مصارف سوختی از درختان جنگل در اتراقگاه‌ها مشاهده شد (۱۰).

طرح ساماندهی خروج دام از جنگل (طرح تحول سیستم دامداری) و تجمیع خانوارهای پراکنده جنگل نشین با هدف آزاد سازی و ارتقاء کمی و کیفی جنگل و همچنین جابجایی دامداران و جنگل‌نشینان در سال ۱۳۵۹ مطرح و پس از انجام مطالعات ابتدا در سال ۱۳۶۲ و ۱۳۶۳ تحت عنوان تحول سیستم دامداری در منطقه گل‌بند نوشهر از سوی دفتر فنی جنگل- داری سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری، تهیه و ارائه گردید و در همان سال براساس مطالعات اقتصادی اجتماعی در امور اجرایی طرح‌های از سوی دفتر فنی شمال سازمان، این طرح از سال ۱۳۶۴ شروع بکارکرد (۱۴). با توجه به نیاز روز افزون جوامع انسانی به ماده چوبی برای رفع نیازهای گوناگون صنعتی و ضرورت حفظ جنگل‌ها برای تامین نیاز مذکور و استمرار خدمات زیست محیطی ضرورت دارد که با برنامه‌ریزی صحیح و علمی با حذف عوامل مخرب به نحوی از جنگل‌ها بهره‌برداری شود که خسارات وارده به حداقل برسد. هدف از این تحقیق بررسی وضعیت خروج دام و جنگل نشینان از جنگل در سری ۲ مکارود می‌باشد. امید است این تحقیق بتواند کمکی در روند اجرای این طرح داشته باشد؛ طرحی که به نگاه جدی تر و مدیریت بهتر مسئولین نیازمند است.

عرصه‌های جنگلی سری ۲ مکارود به طور نسبی پرشیب می‌باشد و بخش اعظم سطح سری در کلاسه شیب ۳۱٪ - ۶۱٪ قرار دارد.

کنترل دائمی قرار گیرد (۲۱). این منطقه دارای بارش سالیانه ۱۱۰۱ میلی‌متر، حداکثر بارش ۲۸۳/۸، حداقل بارش ۴۳ میلی‌متر، حداقل دما ۶ سانتی‌گراد و حداکثر دما ۲۱/۷ سانتی‌متر و دارای آب و هوای سرد و مرطوب می‌باشد.

شکل ۱- ۱ موقعیت پارسلها در سری ۲ مکارود، حوزه ۳۶ کاظم رود اداره کل منابع طبیعی استان مازندران - نوشهر

ساماندهی خروج دام، سازمان جنگل‌ها و طرح جنگل‌داری و طرح تجدید نظر سری ۲ مکارود (سال‌های ۱۳۷۲، ۱۳۸۷-۱۳۸۸) مورد مطالعه گرفته و با کمک راهنمای محلی و با استفاده از نقشه‌های توپوگرافی منطقه جنگلی مورد نظر و محدوده خروج دام مشخص گردید و بر اساس آن از ۳۸ دامدار موجود و ۳۶ دامدار خروج کرده (متحرک و نیمه متحرک) به صورت تصادفی از هر کدام ۳۰ دامدار انتخاب گردید و به طور جداگانه از آنها پرسش‌های موجود در پرسشنامه که از قبل آماده شده بود سؤال و پرسشنامه تکمیل گردید. در آخر پس از جمع آوری کلیه پرسش‌نامه‌ها میزان موفقیت این طرح از نظر دامداران و مشمولین بدست آمد. در این بررسی دامداران فاقد سواد خواندن و نوشتن، سوالات پرسش‌نامه به همراه گزینه‌ها برای آنها قرائت گردید و آنها گزینه مورد نظر خود را انتخاب نمودند و دامداران دارای سواد خواندن و نوشتن به بالا تا مقطع دیپلم خود اقدام به پر نمودن پرسش‌نامه کرده‌اند. در پایان داده‌های حاصل از دو پرسش‌نامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

نتایج

دامداری‌های موجود:

همانطور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، بیش از ۸۰ درصد از دامداران علاقه مند به شرکت در طرح خروج دام هستند و ۹۶/۷ درصد از افرادی که علاقه‌مندی خود را به شرکت در این طرح نشان داده‌اند گزینه علاقه‌مندی دریافت زمین را انتخاب نموده‌اند، قریب

در آبادی‌های محدوده سری ۲ و در دو آبادی واقع شده در محدوده سری ۲ در حدود ۸۶ خانوار سکونت دارند که در حدود ۳۶۵ نفر جمعیت دارند. این تعداد خانوارها و جمعیت ساکن دائمی هستند. در آبادی در اسرا در دهه اخیر تعدادی خانوار ساکن موقت نیز حضور پیدا کرده‌اند که بیشتر از مناطق خارج از منطقه معروف به ویلانشینان تهرانی با احداث اماکن مسکونی ویلایی مدتی از ایام سال در منطقه حضور پیدا می‌کنند (۲۱). تعداد ۳۸ دامدار در محدوده سری حضور دارند که در مجموع تعداد ۶۰۲۱ واحد دامی دارند. ۳۶ واحد دامداری (۹۴,۷۴٪) بصورت متحرک و ۲ واحد (۵,۲۶٪) بصورت نیمه متحرک هستند. ۹۳,۹۷٪ دام‌های حاضر در سری به دامداری‌های متحرک و ۶,۷۳٪ به دامداری‌های نیمه متحرک تعلق دارند. ۹۱,۹۳٪ از دام‌ها را دام بزرگ جثه (گاو) و حدود ۸٪ را نیز دام‌های کوچک جثه (گوسفند و بز) تشکیل می‌دهد (۲۱).

جمع آوری داده‌ها:

اثرات اجرایی طرح خروج دام از جنگل می‌تواند از دو دیدگاه اثرات زیست محیطی و بازسازی احتمالی مناطق جنگلی تخریب شده و تاثیر آن بر زندگی جنگل‌نشینان و خانوارهای جابجا شده مورد ارزیابی قرار گیرد (۴) که در این تحقیق دیدگاه دوم مورد بررسی قرار گرفته است. ابتدا با استفاده از منابع اولیه اطلاعات جامع مقدماتی مربوط به دام‌ها و دامداران منطقه و همچنین تعداد دامداران اسکان داده شده، تحقیق به عمل آورده، سپس متن دستورالعمل اجرایی کلی و اصلاحی طرح

و باقیمانده افراد پول دریافت نموده اند. ۸۶/۷ درصد از دامداران بیش از ۷۵ راس واحد دامی (هر یک واحد دامی معادل یک گوسفند است) را از جنگل خارج نموده اند، که ۴۶/۷ درصد از آنها بیش از ۱۵۰ واحد دامی را شامل می گردیدند. بیش از ۵۳ درصد از دامداران قریب ۱ تن گوشت در سال تولید کرده و علاوه بر مصرف خود وارد بازار مصرف می نموده اند. ۹۰ درصد از دامدارانی که در طرح خروج دام شرکت کرده با انتخاب گزینه بسیار ضعیف (۳۶/۷ درصد) و ضعیف (۵۳/۳ درصد) از منظر خود میزان موفقیت این طرح را نشان داده اند و جالب توجه است هیچ یک از دامداران گزینه خوب و عالی را انتخاب ننموده اند و بیش از ۶۷ درصد از دامداران با انتخاب توامان گزینه سیاستگزاری و اجرا نظر خود را در رابطه با عدم موفقیت این طرح بیان داشته و علاوه بر آن ۲۰ درصد از دامداران علت عدم موفقیت این طرح را صرفاً در نحوه اجرای طرح دیده اند. ۶۳/۲ درصد از دامداران دیگر حاضر نیستند دوباره به جنگل برگردند اما نکته حائز اهمیت انتخاب گزینه ۳۶/۷ درصدی دامدارانی هستند که علاقه مندند دوباره به جنگل برگردند. لازم به توضیح است درآمد بیش از ۹۶ درصد از دامداران در حال حاضر تا سقف ۵۰۰ هزار تومان معادل پنج میلیون ریال است (جدول ۲). مقایسه دامداری های موجود و دامداری های خروج پیدا کرده:

میزان تحصیلات دامدارانی که در طرح خروج دام شرکت کرده اند عبارتند از ۶۶/۷ درصد بی سواد و ۳۳/۳ درصد دارای تحصیلات ابتدایی، اما دامدارانی که در این طرح شرکت نموده اند

به ۹۰ درصد از دامداران دارای جمعیت افراد تحت تکفل بیش از ۲ نفر بوده که بیش از ۱۳ درصد از آنها دارای جمعیت بالای ۵ نفر می باشند. دام بیش از ۹۳ درصد از دامداران گاو و مابقی از نوع گوسفند می باشد و صرف نظر از نوع دام ۹۰ درصد از این دامداران دارای بیش از ۳۰ راس دام می باشند. ۳۰ درصد از دامداران بی سواد بوده و قریب به ۵۰ درصد از آنها دارای تحصیلات ابتدایی می باشند. جدول ۱ نتایج پرسش نامه از دامداران دارای پروانه چراکه از حقوق مابازاء طرح برخوردار نشده اند و در شهر عباس آباد سری ۲ مکارود قرار دارند (جدول ۱).

دامداری های خارج شده:

۸۹/۷ درصد از دامدارانی که در طرح خروج دام شرکت نموده اند بیش از ۲ دامسرا را تخریب و کمتر از ۲۰ درصد از آنها افزون بر ۴ دامسرا را از بین برده اند. بیشتر از ۶۶ درصد از دامداران بی سواد و مابقی دارای تحصیلات ابتدایی هستند. افزون بر ۸۶ درصد از دامداران دارای بیش از ۲ نفر افراد تحت تکفل می باشند که ۴۳/۳ درصد از آنان دارای بیشتر از ۵ نفر افراد تحت تکفل می باشند. بیش از ۸۶ درصد از دامداران که در طرح خروج دام شرکت نموده اند دارای دامسرای مشاعی هستند. فزون از ۲ نفر بطور مستقیم در دامداریهای نیمه از دامداران اشتغال به کار داشته اند. و بیشتر از ۳ نفر به طور غیر مستقیم توسط ۷۶ درصد از دامداران بکارگیری شده اند که فزون از ۲۳ درصد از آنها تعدادشان به ۵ و بیش از ۵ نفر نیز رسیده است. ۶۷/۷ درصد از دامداران با دریافت زمین اقدام به خروج از جنگل نموده اند

حیث تامین شغل و درآمد اقتصادی برای خانوارهای مشمول این طرح می باشد. طرح های جنگلداری می تواند اثرات منفی بر جنگل نشینان از طریق محدود کردن دستیابی به منابع پایه و اساسی جنگل بگذارد (۷). به منظور ارزیابی طرح ساماندهی خروج دام از جنگل در سری ۲ مکارود اقدام به تهیه پرسش نامه از دو گروه از دامداران گردید، که نتیجه این پژوهش در این دو گروه از دامداری ها بیانگر آن است که ۸۰ درصد از دامداران دارای دامداری های موجود علاقه مند به شرکت در طرح خروج دام می باشند، منتهی ۹۶/۷ درصد دامداران به منظور خروج دام از جنگل علاقه مند به دریافت زمین می باشند، با توجه به دادن پول به عنوان حقوق ما به ازاء به دامداران در سالهای اخیر این با خواست دامداران مطابقت نداشته است، همچنین با نظر سنجی از دامدارانی که در طرح خروج دام شرکت نموده اند، مشخص گردید ۶۷/۷ درصد از این افراد با دریافت زمین در ازای حقوق مابازاء خود در طرح خروج دام شرکت نموده اند و مابقی افراد با دریافت پول، که به مانند دامداران دارای دامداریهای موجود این افراد نیز تمایل بیشتری در صورت شرکت در طرح خروج دام با دریافت زمین جهت حقوق مابازاء خود دارند، متأسفانه غریب به ۴۰ درصد از دامدارانی که در این طرح شرکت نموده اند تمایل دارند با وجود شرکت در طرح خروج دام دوباره به جنگل باز گردند، که این به سطح درآمد نسبتاً پایین ۹۶/۷ درصد از دامداران با درآمد پایین تر از ۵۰۰ هزار تومان دامداران، با توجه به سطح تورم و خط فقر حاکم بر کشور بر می گردد و علاوه بر این موارد

میزان تحصیلات افراد بی سواد آن کاهش پیدا کرده و به ۳۰ درصد رسیده است و افراد دارای تحصیلات ابتدایی به ۵۰ درصد افزایش یافته و ۲۰ درصد افراد باقیمانده دارای تحصیلات دیپلم می باشند. ۱۳/۲۵ درصد از دامداران خروج دام یافته دارای تعداد افراد تحت تکفل ۲ نفر بوده اند، ۴۳/۳ درصد از این دامداران دارای تعداد افراد تحت تکفل ۲-۵ نفر هستند و مابقی ۴۳/۳ درصد دارای بیش از ۵ نفر افراد تحت تکفل می باشند. اما ۱۰ درصد از دامدارانی که در طرح خروج دام شرکت نجسته اند دارای تعداد افراد تحت تکفل ۲ نفر بوده، افراد دارای تحت تکفل به تعداد ۲-۵ نفر برابر با ۷۶/۷ درصد و در نهایت افراد بیش از ۵ نفر پوشش دارای درصد فراوانی ۱۳/۳ می باشند. بیش از ۶۷/۷ درصد از دامدارانی که در طرح خروج دام شرکت نموده اند با دریافت زمین در ازای حقوق خود در این طرح شرکت کرده و ۳۳/۳ درصد پول دریافت نموده اند در مقابل دامداری که در طرح خروج دام شرکت ننموده اند بیش از ۹۶/۷ درصد علاقه مند به دریافت زمین جهت حقوق ما به ازای خود بوده و ۳/۳ درصد علاقه مند به دریافت پول می باشند (جداول ۱ و ۲).

بحث و نتیجه گیری

هرچند یکی از اهداف مهم طرح خروج دام از جنگل کمک به تغییر الگوهای اقتصادی و معیشتی جوامع جنگل نشین می باشد (۴)، ولی یافته های تحقیق حاضر حاکی از عدم موفقیت اجرای این طرح در سری ۲ مکارود از

کاذب بروند. نزدیک به ۷۰ درصد از دامدارانی که در طرح خروج دام شرکت نموده اند نحوه سیاست گذاریها و اجرای توامان طرح خروج دام از جنگل را علت عدم موفقیت این طرح می دانند. مطالعات دیگری نیز در ایران موفق نبودن اجرای طرح های خروج دام از جنگل را گزارش نموده اند (۴، ۸، ۱۵، ۱۶).

به کارگیری جنگل نشینان در اداره ی جنگل، تأمین علوفه برای دام ها، اختصاص بخشی از جنگل برای چرا، سخت گیری و وضع مقررات سنگین برای متجاوزین به جنگل، بازرسی های پی در پی و مشارکت دادن روستائیان در فرایند مدیریت منابع طبیعی و سهم نمودن آنان در طراحی و اجرای پروژه های جنگلداری و همچنین اختصاص دادن وام های بلندمدت دولت به آنان از راهکارهایی است که می تواند در تسریع روند خروج دام از جنگل مفید باشد. سیاست جنگل های طبیعی باید به گونه ای باشد که از جنگل نشینان و جوامع محلی حمایت کند؛ از طرفی مشارکت زنان و سازمان های غیر دولتی باید همانند مردان در تمامی جنبه های مدیریت پایدار جنگل باشد (۵). به منظور استمرار بخشیدن به تولید جنگل و کمک به تجدید حیات، حذف دام از جنگل از اهمیت ویژه ای برخوردار است (۱۳). در تحقیقی اعلام شد فعالیت بیش از اندازه جنگل نشینان ممکن است باعث کاهش تنوع زیستی، ورود گونه های مهاجم و شیوع بیماری شود بنابراین باید با اجرای قوانین وضع شده فعالیت آنان را کنترل کرد (۱۸). افزایش مشارکت جنگل نشینان در اجرای مدیریت پایدار جنگل کمک زیادی به حفاظت از تنوع زیستی می

در هر دو گروه دامداران با دامداری های موجود و دامدارانی که در طرح خروج دام شرکت نموده اند، سطح تحصیلات آنان بسیار پایین بطوریکه یا اغلب بی سواد هستند و یا دارای تحصیلات ابتدایی می باشند. ارتباط مستقیمی میان خروج دام از جنگل و سطح سواد وجود دارد بطوریکه با افزایش هر سال به سالهای تحصیلی دامداران، احتمال خروج دام ۲۱ درصد واحد افزایش می یابد (۲) و همچنین در هر دو گروه دارای سرای دامی و سرای تخریب شده ۹۰ درصد و ۸۶/۶ درصد بیش از ۲ نفر افراد تحت تکفل دارند که این سطح در آمد (۵۰۰ هزار تومان) تکافوی آنها را نمی نماید بطوریکه دامداران دارای سرای دامی و دامدارانی که در طرح خروج دام شرکت نموده اند به ترتیب ۹۰ درصد آنها دارای بیش از ۳۰ راس دام و ۸۶/۷ درصد (بیش از ۷۵ واحد دامی) که اغلب آنان دام آنها از نوع گاو است و لازم به توجه است دامداران تخریب سرا شده بیش از ۵۳ درصد از آنها سالیانه نزدیک به یک تن گوشت وارد بازار مصرف می نمایند، در نتیجه جنگل درآمد بالاتری (بیش از ۵۰۰ هزار تومان) را در اختیار ایشان قرار می دهد تا تکافوی خانوار نسبتا پر جمعیت خود را نمایند. زیرا ۵۰ درصد از این افراد زمانی که در جنگل حضور داشته اند علاوه بر تامین درآمد خود و خانواده خود بیش از دو نفر در دامسراهایشان اشتغال داشته اند و بیش از ۷۶ درصد از این دامداران افزون بر سه نفر را به طور غیر مستقیم مشغول بکار نموده اند. با توجه به سطح سواد پایین این افراد، با خروج از جنگل یا باید به عنوان یک کارگر ساده مشغول به کار گردند و یا به سمت و سوی شغل های

از دامداران خارج شده تمایل دارند به جنگل برگردند. مهمترین دلایل آن را میتوان مشکلات معیشتی آنها، عدم حمایت مالی از آنها و سطح سواد پایین عنوان کرد. با توجه به اهمیت موضوع و اینکه تا بحال به طور جدی در این زمینه تلاشی صورت نگرفته است و یا تلاش ها با شکست مواجه شده است امید است مسئولین با تشکیل نشست های تخصصی و بهره گیری از نظرات تمامی کارشناسان، ساماندهی جنگل نشینان و خروج دام از جنگل را با جدیت بیشتر و کارایی بهتر به انجام برسانند که به نظر می رسد توجه به خواسته های آنها مانند دریافت زمین، مشارکت دادن جنگل نشینان در تصمیم گیری ها و همچنین در نظر گرفتن حقوق به حق آنها، این مسئله می تواند راحت تر و بهتر حل شود وگرنه در صورت عدم پیگیری به موقع در آینده نابودی بیشتر جنگل ها و کاهش منابع طبیعی کشور اتفاق خواهد افتاد.

کند. جنگل نشینان و روستائیان مجاور جنگل جزء فقیر ترین و ضعف پذیرترین اقشار جامعه محسوب می شوند و باید این مسئله در مدیریت پایدار جنگل لحاظ شود (۱۹). در تحقیقی که یک محقق هندی در جنگل های استان گلستان انجام داد برای بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی روستائیان مجاور جنگل و جنگل نشینان موارد زیر را پیشنهاد داد: بهبود وضعیت آموزش در منطقه، عرضه مواد اولیه پایه برای جنگل نشینان و استقرار خانه سلامت در روستاهای مجاور جنگل، مشارکت دادن روستائیان در اجرای طرح های جنگلداری، بهبود وضعیت اشتغال، کمک به روستائیان برای تغییر سیستم دامداری سنتی به پیشرفته، حمایت های مالی دولت، استخدام روستائیان در کارخانجات وابسته به چوب، اختصاص بخشی از درآمد طرح های جنگلداری به جنگل نشینان (۱۱).

نتایج نشان داد که طرح خروج دام در جنگل عباس آباد موفقیت آمیز نبوده و حتی تعدادی

References:

- 1-Abdollahpour, M., 2003. Green Elixir. Press committee. Organization of Forest, rangeland and watershed. 259p.
- 2-Amirnejad, H., 2011. Investigation of affecting social-economic factors on willingness to exodus of livestock from forest area in Mazandaran province (Case study: forests of Sari). Rangeland 5(2): 229-239.
- 3-Ashouri, N., 2004. Effect of resettlement plan on forest regeneration in Guilan Chafroud watershed, Natural Resources faculty, Guilan University, M.Sc. Thesis. 117p.
- 4-Azimi, N.A.D. & M. Amiri Lomar, 2008. Evaluation of the livestock removal plan from forest and its impact on forest settlers, a case study of central district of Rezvanshahr, Iran. Geographical Research 40 (63): 157-171.
- 5-FAO, 2003. Sustainable forest management and the ecosystem approach. Two concepts and one goal. By Wilkie, M.L., Holmgren, P., Castaneda, M. Forest management working paper. Forest resources development service, Forest resources division, FAO, 40 p.

- 6-Galian Moghadam, Kh. & F. Sharifnia, 2010. Society-economy study of livestock emersion in Jenat-Roudbar mountain areas in Ramsar city. 2th student conference of Geography. Tehran University.
- 7-IUCN, 2010. Sustainable Forest Management, Biodiversity and Livelihoods: A Good Practice Guide. French Ministry of Foreign and European Affairs. 53p.
- 8-Kazemi, A.N., 2002. Evaluation of livestock and woodman exiting plan of forest in Guilan Province. M.Sc. thesis, 70p.
- 9-Khadem, N., 2001. Study of society-economy position of farmers included livestock exiting planning. Esfahan University, M.Sc. Thesis. 183p.
- 10-Khoshghalb, H., 1983. Study of grazing in Patom forest, Noshahr. M.Sc. dissertation. Natural Resources faculty, University of Tehran. 64p.
- 11-Kumar, V., 2008. Socio-Economic problems of forest dwellers of Minoudasht forestry plan area of Golestan province in Iran and its impact on the health of forest. Journal of Environmental Research and Development 2(4): 896-904.
- 12-Malek Mohammadi, I., 1997. Affective administrant and cultivation factors on livestock emersion bookkeeping plan of forest. Forest and Rangeland, 56: 40-49.
- 13-Mortazavi, S.A., N. Nakhaei, & M.A. Navazi, 2006. Evaluation of livestock exiting plan and its effects on production. 6th conference of economy, Mashhad.
- 14-Naghavi Jourshari, F., 2006. Livestock exist plan evaluation of 14 watershed of Fouman. Chalous Islamic Azad University, M.Sc. Thesis. 115p.
- 15-Nezami, M.T. & M.M. Moghadam, 2001. Guilan Forests. Researchers group Press. 171-216p.
- 16-Pirsoufi Amlashi, M., 1998. Socio-economic studies of forest settlers in livestock emersion bookkeeping plan of Astara forests. Natural Resources faculty, University of Tarbiat Modares. 75p.
- 17-Shamekhi, T., 1971. Forest dweller in Iran. Social problem. Organization of Forest, rangeland and watershed. Natural resources, No. 6. 51p.
- 18-Susan M.S, E. M. Ronald, J. A. Ralph, D. N. Mark, M.T. David, E. Mike, D. Mike, & C. Mary, 2005. Forest on the edge. General Technical Reports. USDA Forest Service. 16 p.
- 19-The World Bank, 2008. Poverty and Forests Linkages. A synthesis and six case studies. PROFOR. Washington DC. 20433. 152 p.
- 20-Unknown, 1972. Ranch system transition plan of Makaroud. (Distinct 36-Kazemroud). Organization of Forest, rangeland and watershed. 215p.
- 21-Unknown, 2008-2009. Forestry Plan Booklet of Seri 2-Makaroud (Distinct 36-Kazemroud). Organization of Forest, rangeland and watershed. 185p.